درباب قانون ثبت اسناد (مجلس مقارن ظهر ختم شد)

جلسه ۱۰۹

صورت مشروح روز سه‌شنبه ۲۰ شهر جمادی الاخر

مجلس سه‌ساعت‌وربع قبل‌از ظهر بریاست آقای مستشار الدوله تشکیل شد .

صورت مجلس روزشنبه را آقای معاضدالملك قرائت کردند .

رئیس — در صورت مجلس ملاحظه‌هست

کاشف - درجلسه گذشته از طرف بعضی از نمایندگان درخصوص بیست نفر از علماکه بمجلس معرفی شده وبباید ۵ نفر ازبین آنها منتخب شود تذکاری شده وبناشد جزو دستور بیاید ودردستور منظور نشده‌بنده تقاضا می کنم‌که هرچه زودتر در دستور منظور شود .

رئیس - روزپنجشنبه دردستورخواهد آمد .

دکتر علیخان - در مجلس گذشته بنده یاد آوری کردم‌که‌بعضی سئوالات ازوزراء شده‌است وبرای‌جواب‌حاضر نشده‌اند من جمله‌سئوالی‌بود که بنده کردم درخصوص آوردن مستشار های خارجه

رئیس — مجدداً بوزراء اخطارشده‌که در خصوص سئوالات جواب ندادند .

محمد هاشم میرزا — روز شنبه شنیدیم که در تلگرافخانه بعضی از اجزا تعطیل‌کردند و با تلفون باین جا اطلاع داده ازطرف‌نایب‌رئیس یك عدهٔ معین شدند بجهة رسیدگی واطلاع‌بمقاصد آنهاکه پس از معلوم نمودن مقاصد آنها آنها رابمجلس عرضه بدارندکه هرطور صلاح است‌رفتار شود امروز آن عده اطلاعات خودشان را خواهند فرمود .

رئیس - روز شنبه اطلاع دادندکه بعضی از اجزاءتلگرافخانه از بعضی رؤسای ادارات آنجا شکایت دارند ومی‌خواهند بولایات هم مخابره‌نمایند که در همه جا تعطیل عمومی شود چون این مطلب خیلی اهمیت داشت وممکن بود نتایج سوئی داشته باشد لهذا ازطرف هیئت رئیسه سه نفر معین‌شدند برای رفع اختلافات آنها و اصلاح آن مذاکرات وشاهزاده‌اسدالله‌میرزا یکی‌ازآن‌سه‌نفربودوحالانتیجه اقدامات خودشان را بیان بفرمایند چون یك عده ازاجزای‌تلگرافخانه آمده‌اند اینجاو عریضه‌داده‌و تکلیف می‌خواهند .

اسدالله میرزا - بلی‌پریروزبنا برماموریتی که از طرف هیئت رئیسه بما داده شد آقای متین‌السلطنه و آقای حاج میرزا رضا خان و بنده رفتیم‌در تلگرافخانه معلوم شدچه در ولایات وچه درمرکز تعطیل عمومی کرده‌اند ابتداء بآنها گفته شدکه اینطور صحیح نیست شروع‌بکاربکنیدو ما حاضریم‌که اشخاصی‌را منتخب کنیم تا بعرایض شما رسیدگی نمایند وبعد بنظر مجلس برسانیم‌که قرار آسایش شما داده شود ابتدا استنکافی‌داشتند و شکایت می کردند که وزیر مساعدت نکرده یا تغییری کرده‌اند و گفته‌اند بعضی از اجزاء که اضافه حقوق می خواهند اگر باین میزانیکه‌دارند راضی‌نیستند بروند‌این بوداینمطالب اسباب تعطیل ادارات‌در این‌جا وولایات شده‌بودما بآنها اطمینان‌دادیم‌که‌تعطیل‌اسباب‌مسئولیت‌وخسارت فوق العاده است بهتر این است که شروع بکار بکنید و ما حاضریم برای شنیدن اظهارات حقه شما آنهم قبول کرد شروع بکار کردند و چند نفری انتخاب کردند برای اتمام‌مذاکرات اظهارات چهار فقره و بیشتر نبود اول خواستن بودجه است که مدتی است بودجه را میخواهند و میگویند که بعضی از اجزاءاضافه حقوق میدهند وبعضی اشخاص دیگر هستند که بحقوق کمی‌باید زندگانی کنند وامر آنها نمی گذردوهر کس را بقدر مرتبه ولیاقت و کار برای او حقوق معین نمی کنند که این‌را مطالبه میکنیم کهیك همچه قانونی بنویسند که‌هر کس ازرئیس‌ومرئوس بوظیفه خودش رفتار نماید ازاین دو گذشته یك دومسئله دیگری هم داشتند یکی درباب معاون بود که از رفتاراو شکایت‌داشتند ومیگفتند باما ها خوب‌سلوك نمی کنند ورفتار او طوری نیست که بتوانیم در تحت نظراوکار بکنیم‌وشکایتی هم از وزیر داشتند آن دو مسئله اولی را گفتیم مطلب صحیح است و ما این را بمجلس پیشنهاد میکنیم که‌در این باب ترتیبی داده شود و دو مسئله ثانوی هم البته مطالب حقه است که‌یکنفر منکر آن نیست وماگفتیم ازپیش خودنمی‌توانیم دراینجارأی بدهیم‌اگر مجلس درین خصوص رأئی داد بشما اطلاع میدهیم این‌بود واقعه پریروز ما و قرار هم بودکه این مسئله بکلی مسکوت عنه باشد تاما مطالب آنهارا درمجلس‌اظهار بکنم دیروز معلوم میشود اتفاق دیگری افتاده است وآن این بودآقای نایب‌السلطنه‌یاوزیر رئیس‌دیگری عوض بشارت السلطنه‌معین‌کرده دراین مورد بعضی از اجزامخالفت کردندگویا قدری‌هم بی‌احترامی و سوء ادبی نسبت بآن رئیس‌تازه کردند ولی این‌رفتار را بنده تااندازهٔ صحیح نمی‌دانم بجهت اینکه این یك‌تقاضای غیر مشروعی است‌که رئیس راکه وزیری یادولت معین کرده‌است بگویند نمی پذیریم واین یك‌رفتار غلطی است‌که هیچوقت اعضاء قانونی یك اداره نباید تقاضا کنند این‌بوده است که یك غائله‌شده است درآنجا واز قراریکه شنیده شده‌است ازطرف دولت امر شده است‌که از نظمیه یك پلیس و ژاندارم رفته وآنهائی‌راکه‌مصدرکار بوده‌اند وبایشان سوءظن داشته‌اند گرفته درنظمیه یك‌مختصری‌توقیفی کردند تاشب آنهارا رهاکردند این وقعه دیشب بود حال امروزگویا خودشان آمده‌اند اینجا وعریضه‌هم عرض‌کردند تقاضای آنها چیست نمیدانم اگر آقای رئیس اجازه‌بفرمایندعریضه آنها خوانده شود عریضه متظلمین تلگرافخانه را آقای معززالملك قرائت نمودند .)

رئیس — چون‌حضرات عریضه داده بودندو خودشان متظلمند عریضه‌شان خوانده شد وحالاچند نفر اجازه نطق خواسته اند تقریباً بیست و سه نفر میشوند اگر اجازه داده شود امروز از وقت مجلس را مدتی صرف این خواهم کرد . معلوم است ختم این‌مسئله باید بطور اداری‌بشود وهرقدر مذاکره‌شود نتیجه‌گرفته نخواهدشد الا اینکه بهمان ترتیب‌اداری رفع‌شود .

دکتر علیخان - بنده‌عرض‌دارم گویااین‌مطلب مهم باشد مطلب مملکتی است باید مذاکره‌شود .

رئیس — اینطورکه اجازه خواسته اند وقت امروز تمام صرف اینکار خواهدشد .

عزالملك — بنده عرض میکنم مجلس حق نداشته‌است این‌کاررا رد بکند خاصه هیئت رئیسه و بعقیده بنده هیئت رئیسه‌ازوظیفه‌خودش خارج‌است .

رئیس — چه‌چیز راحق نداشته اگرولایات تعطیل عمومی میکردند واسباب اغتشاش مملکت و زحمت کلی‌میشدباید ماساکت باشیم این‌مطلب‌بمجلس بیاید ودر مجلس مذاکره شود ابداً شماحق‌نداشتید چنین اظهاری رابکنید (هیچ حق‌نداشتید) کجا هیئت‌رئیسه‌برخلاف وظیفه خودش رفتار کرده‌است .

عزالملك — هیچ اجازه نمیدهم - کی‌شما سابقه برای اینکار می‌توانید بیاورید هرروز مثل‌این کارها از وزارتخانه ها بهیئت رئیسه میآید وجواب داده وهیئت رئیسه مستقیماً باوزراء مذاکره میکند بدون اینکه بمجلس بیاورند وهمه تصدیق دارندشما ابداً حق‌ندارید این اظهارات رابکنید (رئیس‌دراین موقع زنك‌زد)

عزالملك - شما ابداً حق‌ندارید جلوگیری کنید هرکس اجازه میخواهد بایدبدهید .

رئیس - اجازه نمیدهم — هیچ‌اجازه نمیدهم- ابداً اجازه نمیدهم .

عزالملك — معلوم میشود نطق آزادنیست (رئیس‌زنك‌زد)

رئیس — شما ابداً حق ندارید — الان باید بیرون بروید تشریف ببرید — اگر بیرون نروید مجلس‌را ختم میکنم .

عزالملك — برای‌چه بیرون‌بروم .

رئیس — تشریف ببرید والا مجلس راختم می‌نمایم دراینموقع باکمال حرارت ازمجلس بیرون رفتند وپس‌از چند دقیقه مراجعت کردند راپورت‌شعبه پنجم راجع بانتخابات آقایان میرزا علی اکبر خان دهخدا وحاجی میرزا یحیی و حاجی شیخ‌الرئیس و شاهزاده حیدر میرزا و آقا شیخ مهدی قرائت گردیدشعبه‌پس‌ازملاحظه‌صورت‌مجلس‌هیئت‌نظارمداول آن را موجب حصول بعضی اشکالات دانسته اول‌آنکه موافق جدول قانون انتخابات بایستی یك نفر ازقصبه (را ور) درمرکز حوزه انتخابات درجه ثانی شریك باشد ودرصورت مجلس‌اسمی ازنماینده قصبه (راور) ذکر نشده دویم آنکه بایستی صورتحساب انتخابات بمرکز حوزه انجمن نظار رسیده باشد اشاره بآن نشد سیم آنکه چون تلگرافات هیئت نظار در وزارت داخله بتاریخ‌غره صفر واستخراج‌آراء دردویم ربیع‌الاول واقع شده بود حضور هیئت نظار در موقع انتخاب شبهه ناك میداشت چهارم آنکه موافق ماده (۱۶) قانون انتخابات انتخاب درجه اول باید بطور جمعی‌باشد ودر موقعی‌که برای انتخاب چهارنفری بجای‌استعفا دهندگان اخذ رأی شد رعایت نص ماده مزبوره نشده‌بعدازهمه‌سئوال‌وجواب باوزارت داخله سه‌فقره اشکال اولی رفع‌گردید فقط درفقره چهارم‌اشکال باقی مانده‌که نص ماده ۱۶ قانون انتخابات کاملا

رعایت نشده و چون قانون انتخابات در این باب ساکت بوده حل آنرا برای نمایندگان محترم موقوف میدارد نظر بمراتب فوق وقتیکه در قسمت اعتبارنامه و انتخابات کرمان بعمل آمده بود شعبه باکثریت این انتخا را تصدیق نموده رد یا قبول آنرا موکول بتصویب مجلس دانسته بود

عریضه ازطرف حاجی میرزا یحیی در استعفا خودشان از نمایندگی کرمان قرائت شد

تلگرافی از اهالی کرمان بعنوان آقای میرزا علی اکبر خان دهخدا قرائت شد مشعر بر اینکه پس ازآنکه اهالی کرمان ایشانرا انتخاب کردند مطلع شدندکه در مجلس ایشان را برای تشکیل نقیصه وکلا انتخاب کردند و استدعا کرده بودند چون تجدید انتخابات در کرمان دشوار است از وکالت طهران استعفا داده نمایندگی کرمان را قبول نمایند.

رئیس- آقای حاجی میرزا یحیی که استعفا دادندوجناب آقای‌حاجی‌شیخ‌الرئیس هم‌که‌بنمایندگی کرمان منتخب شدند پس میماند آقای میرزا علی اکبر خان بموجب این تلگراف اختیار باخودشان است.

دهخدا- بنده‌چون‌تجدیدانتخاب کرمان‌عسرت دارد از وکالت طهران استعفا میدهم و قبول نمایندگی کرمان‌رامینمایم.

منتصرالسلطان - نظیر این مسئله اگر نظر آقایان باشد در خصوص نمایندگان کاشان بعمل آمد وقتیکه استعفا نامه غفاری قرائت شد گفته شد استعفا باید قبول وکالت باشد آقای آقا میرزا علی اکبر خان هم باید بعد ازاینکه‌وکالت ایشان تصویب‌شداستعفابدهند.

محمدهاشم‌میرزا — این مسئله‌که آقای منتصرالسلطان ایراد گرفتندوارد نبود بجهت‌اینکه رسیدگی شده و نمایندگی ایشان تصدیق شد ولی درباب استعفائیکه آقای حاجی‌میرزا یحیی میدهند نمیدانم استعفای ایشان آیا ازدرجه دوم در هیئت نمایندگی‌ازحضوردرمجلس‌است‌ودر درجه‌اول‌منتخب هستندکه درموقع تجدید انتخاب باید حاضرشوند یا اینکه از درجه اول هم مستعفی خواهند بود نظامنامه انتخابات دراینمورد ساکت است میخواهم بدانم‌دراین مورد باید چه کرد.

اسدالله میرزا — برای این مطلب نظائر داریم‌که انتخاب اول بجای خودهست بعد داخل‌در منتخبین درجه اولی شده انتخاب میکند.

تقی‌زاده — بنده می‌خواستم عرض کنم تفاوت ندارد که یك شخص وکیل طهران باشد یا کرمان یعنی درکرمان انتخاب شود دراینجا ولی برای آنکه ملاحظه قانون را کرده باشیم‌مادرشعبه در باره آقای میرزا علی‌اکبر خان صحبتی کردیم که نتیجه‌اش را درآنجا می‌خواهم عرض‌کنم وآن بهتر است‌که وقتی یك نفری بعد از انتخاب از جای دیگری یك شغل دیگری‌که وکالت‌یا غیرآن باشد قبول نماید ازوکالت‌آنجا منفصل بشود چون نباید سابقه اطلاعی که داریم نمیدانم‌که ایشان قبل از اینکه در مجلس انتخاب شوند در کرمان منتخب شدند پس وقتی در مجلس منتخب شدند قهراً از وکالت آنجا منفصل خواهند شد وحالابعد از اینکه از انتخاب مجلس هم استعفا میدهیم محتاج بانتخاب‌دیگری است این صورت‌قانونیش بود که عرض کردم و الا در هر صورت ایشان وکیل هستند و ما ممنونیم‌که ایشان را در مجلس به‌بینیم اما در باب حاجی میرزا یحیی این استعفا راکه دادندبهتر این است که اطلاع داده‌شود ثانیاً در همان کرمان بجای ایشان و آقای حاج شیخ الرئیس و آقایان دیگر انتخاب نمایند واینکه می گویند‌درانتخاب مشکل است چون انتخاب‌جدید بطور تعرفه نخواهد شد و همان طورکه شاهزاده فرمودند انتخاب ثانوی خواهد شد و نظایری هم برای این مسئله‌داریم‌چندان‌محل اشکال‌نخواهدبود.

آقا سیدحسین کزازی — عوض حاجی میرزا یحیی‌را باید مجلس انتخاب کند گفته‌شدچون وکالت پذیرفته نشده است‌مجلس حق‌انتخاب‌ندارد.

محمدهاشم‌میرزا — گویانظایر در این باب داشته باشم و برای نمایندگان آذربایجان‌و جاهای دیگرکه‌بعضی‌از وزرا را انتخاب کرده‌بودند بعد از قبول شدن وکالت ایشان از شغل وزارت منفصل شدند.

وکیل‌التجار — بنده راجع بآقای آقا میرزا علی اکبر خان خواستم عرض کنم‌که استعفا از وکالت طهران‌که دادند آنوقت عوض ایشان در مجلس انتخاب خواهد شد و خیلی‌بهتر است ولی برای کرمانیها بایدملاحظه‌نمودکه‌اسباب‌صعوبت‌نشود.

کاشف -درمسئله میرزا علی‌اکبرخان همین طور استعفا داده‌اندباید رد شود و عوض‌در کرمان انتخاب‌شود ولی در خصوص حاجی میرزا یحیی‌در صورتیکه وکالت ایشان رامجلس قبول نماید‌باید عوض ایشان در مجلس انتخاب شود.

رئیس - این مطلب را اینقدر مشکل‌نکنید یك‌نفر از کرمان انتخاب کردند و او استعفا داده است حالا می‌توانیم پنج دقیقه بعد این استعفا نامه را قرائت نمائیم ایشان که استعفا داده اند قبل از قرائت شدن اهمیتی ندارد.

حاجی سید ابراهیم - درخصوص‌آقای آقامیرزاعلی‌اکبر خان‌خواستم‌عرض کنم‌که‌خصوصیتی ندارد که‌ایشان‌وکیل کرمان‌باشندیاوکیل‌طهران‌باید طریق اسهل را ملاحظه کرده بعقیده بنده‌خوبست ایشان ازطرف کرمان انتخاب‌شوندومجلس‌همینطور که باید دونفر انتخاب نماید سه‌نفرانتخاب کند.

عزالممالك- درباب آقای میرزاعلی اکبر خان همینطوریکه آقای کاشف‌فرمودند بایداستعفای ایشان را رد کرد و اما درباب آقای حاجی شیخ ابراهیم وحاجی میرزا یحیی باید در کرمان بجای آنها انتخات شود و همانطوریکه گفته شد حاجی میرزا یحیی می‌تواند دوباره در انتخاب دویم رأی بدهد جهة اینکه استعفای او از حیث نمایندگی بوده است.

شیبانی- هر مطلبی که قانونی نیست ما می توانیم بطوریکه عمل شده‌است‌رفتار نمائیم‌درمسئله انتخاب کاشان اگر خاطر آقایان باشد همین که یکنفر رد شد قرار دادیم که ورقه تعرفه مجدداً طبع وتوزیع‌شده عوض اوانتخاب شود گمان‌میکنم چون درباره نمایندگان کاشان اینطور رأی دادیم دراین هم همین قسم رفتارشود وبوزارت داخله اطلاعات بدهیم که‌دو مرتبه در کرمان‌ورقه تعرفه طبع وتوزیع شود تجدید انتخاب شود برای اینکه در یك مسئله کاشان وکرمان دوقسم‌واقع نشود.

رئیس— در مسئله آقای میرزا علی اکبر خان همینطور که آقای تقی‌زاده‌فرمودند یك‌مسئله قانونی است که ایشان را وقتی که مجلس انتخاب کرد چون بعد از انتخاب کرمان بوده از نمایندگی کرمان منفصل می‌شوند و حالا یك تلگراف ازکرمان میرسد که استعفای شما از وکالت کرمان قبول نیست استدعا داریم‌که‌ازوکالت طهران استعفا بدهید ووکالت کرمان راقبول نمائید این‌مطلب گویا نتیجهٔ قانونی ندارد خوبست دو نفر از آقایان که اجازه خواسته‌اند مطالب خودشان را اظهار بدارند تا رأی گرفته شود.

تقی‌زاده—مسئله حاجی میرزا یحیی‌رانباید ما یکی از مشکلات بشماریم این بدیهی است و هیچ اشکالی ندارد که اگر نمایندگی ایشان در مجلس قبول میشد و بعد استعفا میدادند بایستی عوض‌ایشانرا مجلس انتخاب نماید مادامیکه پذیرفته نشده است استعفای ایشان بر میگردد بکرمان و بایدعوض‌ایشانرا در کرمان‌انتخاب‌نمایند.

رئیس — مسئله میرزا علی‌اکبر خان همان طوریکه مذاکره‌شد شعبه ۱ تجدید نظری خواهد کردکه مخالف قانون نشود و میرسیم بنمایندگی سایرین.

در اینموقع شاهزاده ابوالقاسم میرزا پیشنهاد ذیل‌را بامضای ۱۵ نفر از نمایندگان نموده آقای میرزامرتضی قلیخان قرائت کردکه‌بامضاء کنندگان ذیل‌بموجب‌ماده ۸۹ نظامنامه داخلی‌دربارهٔ‌نمایندگان کرمان تقاضای‌رأی‌مجلس‌علنی بااوراق‌رامینمائیم.

حسینعلی‌خان — این‌آقایان که‌این تقاضا را کرده اند باید متوجه این نکته باشند که اخذ رأی با اوراق برای این است که درروزنامه نوشته شود و حالا که روزنامه رسمی دایر نیست‌هیچ‌فرقی ندارد که‌بااوراق رأی گرفته شود یا بقیام و قعود.

ابوالقاسم‌میرزا — بنده‌پیشنهاد خودم را مستور میدارم.

رئیس - حال رأی‌میگیریم - اول‌درخصوص شاهزاده حیدرمیرزا اشخاصی‌که نمایندگی ایشانرا موافق راپورت‌شعبه تصدیق مینمایند قیام نمایند.

(اغلب‌قیام نمودند).

رئیس - باکثریت تصویب شد - حال رأی گرفته‌میشود درخصوص‌نمایندگی آقاشیخ مهدی.

بهجت — بنده درخصوص آقا شیخ مهدی عرضی دارم درنظامنامه انتخابات داردکه درانتخاب

درجه ثانی اگر تساوی پیدا کردند دو وکیل در رأی بین ایشان قرعه کشیده میشود حالا ما فرض میکنیم معتمد خاقان نبوده آیا ممکنست آقا شیخ مهدی را بوکالت قبول کنیم یا خیر در صورتی‌که معتمد خاقان درمرتبه اول دارای پنج رأی بوده و آقای شیخ مهدی در مرتبه سیم دارای سه رأی و هیچ تقابلی بین آقای شیخ‌مهدی و معتمدخاقان در رأی نبوده.

(آقای‌میرزا مرتضی‌قلیخان یك جمله ازعبارت راپورت راجع بانتخاب آقای شیخ مهدی‌را قرائت کردند چون آقای معتمد خاقان اکثریت حاصل ننموده بودند که نوبت تجدید اخذ رأی می شود ولی درنوبت سیم بیش از سه رأی در بارهٔ ایشان شامل نمیشود و چون‌آقای شیخ مهدی نجم‌آبادی هم دارای سه رأی بودند بموجب ماده ۲۰ قانون انتخابات بین این‌دو اسم‌قرعه کشیده‌آقای‌آقا شیخ مهدی نجم‌آبادی منتخب و اعتبار نامه بنام ایشان صادر میگردد.)

محمدهاشم‌میرزا - این یك ماده که در انتخابات اسباب اشکال شده بود و اگرنظر آقایان باشد وقتی‌که نظامنامه‌داخلی را می نوشتیم‌اکثریت بر این‌شد که در مرتبه سیم اگر اکثریت پیدانشده در دوره سیم اکثریت نسبی کافی است و تصویب هم شد اگرچه آن‌شخصی‌که در مرتبه‌سیم اکثریت نسبی در بارهٔ او حاصل ودر مرتبه اول و دوم در بارهٔ او رأی نداده باشند اینجا از همین قبیل است واشکالی ندارد.

رئیس — مذاکره این مطلب می ماند به جلسه آتیه.

هشترودی — باید بی نظمی خودمان را برداریم بعد داخل مطلب شویم والا مجلس بینظم نمی‌تواند داخل‌مطلبی شود در این مسئله دیروزی که اتفاق افتاد ما که اطلاع نداشتیم و ابداً مجلس هم از رفتن این عده اطلاع ندارد و این ادارهم یك‌اداره‌قانونی‌ویك‌اداره‌مرتبی‌است‌ووزیرمسئول‌دارد درهمچواداره که‌یك خلاف‌قانونی‌بشودلابدوزیرمسئول است‌وزراء بایدمؤاخذه کردودرصورتیکه‌نتواندازعده‌ای جواب برآید یاجلوگیری ازاغتشاش که‌بواسطه‌اداره اوشده است جلوگیری نماید آن وقت وظیفه مجلس است که درباره اوورقه آبی‌بدهد حالا دراینموضوع هیئت‌رئیسه شاید بسمت‌شخصی‌یکعده‌را برای‌اصلاح اینکار فرستاده باشند و اینمطلب اگر چه از وظیفه مجلس خارج بود و مجلس هم اطلاعی نداشت لیکن کار بیقاعده‌نکردند البته غوغائی‌است وباید رسیدگی شود ولی‌بنده اینطور که‌شاهزاده هاشم میرزا راپورت خواست اگر مجلس اطلاع داشت و ایشان راپورت خواستند حق بود که از آنهائی که رفته اند راپورت بخواهند ولی اگر مجلس اطلاع نداشت چه حق دارد یکشخصی که بشخصیت خودش رفته است یك‌کاری کرده است درمجلس راپورت آنرا بخواهد دویم همان راپورتی‌بود که‌شاهزاده‌اسدالله‌میرزاداده‌اند چه‌حق‌داردیك‌شخصی رفته‌است‌خودش‌یك‌کاری‌را کرده است راپورت آنرا مجلس بدهد گذشته از اینکه‌این خود بینظمی محض‌است آخرمجلس باید یك نظمی داشته باشد یانه ؟ بعد از آنکه یك‌ناطقی نطق‌میکند بعد ازاینکه رئیس دو مرتبه اخطار میکند و بایستی بتصویب مجلس ازمرتبه سیم اورا اخراج‌نماید حکم باخراج مینماید و آنوقت که می بینند آن ناطق خارج نمی‌شود خود رئیس ازاطاق خارج می شود پس یك خلاف قانونی آن ناطق کرده است و یك خلاف قانونی رئیس ودرمجلسی که اینقدرخلاف نظم درآن مجلس بشود بنده شرف خودم رابالاتر میدانم‌که بیایم درآنمجلس بنشینم وصریحاً عرض می کنم اگر باز این‌قسم خلاف نظمی هاشود بنده از نمایندگی ملت استعفاء میدهم واگرنظم است بقاعده این نظامنامه که نوشته ایم باید عمل شود والاوکیل خلاف نظم نماید یارئیس خلاف نظم کند من که یکی از نمایندگان هستم وبسمت نمایندگی منتخب شده ام نمیتوانم این خلاف رابینم.

رئیس- چون عریضه داده انداجزای‌تلگراف خانه شاهزاده محمدهاشم میرزاحاضر نبودندخواستند اطلاع مفصلی پیدا نمایند وچون انعریضه مفصل‌بود این بودکه نایب رئیس لازم دانسته بودکه سه نفر را برای اینکه مطلب معلوم شود فرستاده بود و معلوم است‌که از طرف مجلس نه‌بود واین یك‌کاری بود که شاید اسکات خیلی از هیجان عمومی مملکت را نمود برای‌اینکه اگر جلوگیری نمی شد وفردادرخراسان و کرمان و سایر نقاط یکمرتبه تعطیل می شد هیچ ممکن نبود بمردم حالی کرد چرا ادارات تلگرافخانه تعطیل عمومی کرده اند واگر برای رفع یك‌هیجان عمومی نایب رئیس یکی‌دو سه نفر را بفرستند که رفع‌غائله وجلوگیری از اغتشاشات نماید گویاچندان کار بیقاعدهٔ نکرده‌است) راپورت کمیسیون فواید - عامه راجع بماده ٤ و ۸ امتیازنامه طلا شوئی عراق و پیشنهاد آقای میرزا اسدالله خان راجع بفرستادن یکنفرمفتش رسمی‌بامصارف‌صاحبان امتیاز برای‌ضبط اشیاء عتیقه وجواهراتی که از آنجا استخراج میشود وسه فقره پیشنهاد حاجی عزالممالك وحاجی‌فاتح‌الملك و وکیل التجار راجع به اسباب کارخانجات و ابنیه و ادوات طلاشوئی قرائت کردید.)

کمیسیون بعداز مذاکرات عین ماده ٤ — و ۸ راپورت کمیسیون‌سابق‌رأی کمیسیون راتصویب کرده بمجلس پیشنهاد کرده بود.

ماده ٤ — راپورت سابق کمیسیون را آقای میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند پس از قدری مذاکره آقای دکتر اسمعیل خان عبارتی راکه ذیلا درج می شود پیشنهاد نمودند این بنده پیشنهاد می کنم که چهارده درصد از اصل جنس طلا به دولت داده شود.

رئیس - رأی می گیریم اول به پیشنهادآقای دکتر علی خان کسانی‌که تصویب می کنند ورقه سفید خواهند انداخت.

(اظهار شدکه بدواً درقابل توجه بودن رأی گرفته‌شده بکمیسیون رجوع شودآقای دکتراسمعیل خان جوابدادند اگر بخاطر آقایان رسیده در موقعی که در امتیازنامه شور می‌شد همین پیشنهاد راکردم به اکثریت قابل توجه ورجوع شدبکمیسیون کمیسیون عوض اینکه پیشنهاد بنده را مطرح نماید عین ماده ٤ راپورت سابق را تصویب کردند موزع اوراق رأی را اخذ نموده وآقای حاجی میرزا رضا خان احصاء نمود.)

معاضدالملك - عده حضار (٦١) ورقه سفید ۲۷ ورقه آبی ۲۰ امتناع ١٤ کسانیکه تصویب کردند:

معزز الملك — آقای شیخ علی شیرازی — صدر العلماء - وحید الملك — حاجی‌آقا - ادیب‌التجار - حاجی میرزا رضاخان - محمد هاشم میرزا وکیل الرعایا — نواب-ناصرالاسلام-اسدالله میرزا ضیاء الممالك-حاجی عزالممالك — دکتر اسمعیل خان — حاجی مصدق الملك - دکتر امیرخان — آدینه محمد خان — آقای سید محمد باقر ادیب عزالملك - آقای‌سید حسین اردبیلی-معاضدالملك-قشقائی - میرزا اسدالله خان کردستانی- آقای شیخ ابراهیم زنجانی — میرزا مرتضی قلیخان

کسانیکه رد کرده اند:

آقاسید جلیل - آقا محمد بروجردی - آقای شیخ عبد الحسین — آقا وکیل التجار-تربیت — ابوالقاسم‌میرزا - میرزا داود خان - مستشارالدوله فهیم الملك - سلیمان میرزا -لسان الحکماء- منتصر السلطان - نجات - متین السلطنه - مشیر السلطان حسنعلی خان - آقای میرزا احمد - صدیق‌حضرت. مساوات.

رئیس — پیشنهاد ردشد حال رأی‌میگیریم براپورت کمیسیون

(ماده٤ قرائت شد.)

رئیس - کسانیکه ماده ٤راپورت کمیسیون را تصویب میکنند ورقه سفید خواهند انداخت [رأی گرفته‌شد]

معاضدالملك - عدهٔ حضار ٦٤ ورقه‌سفید ۳۳ ورقه آبی ۱۹ امتناع ۱۲

کسانیکه تصویب کردند:

محمد هاشم میرزا - مستشارالدوله - تقی‌زاده حکیم الملك - حسنعلیخان - متین السلطنه - حاجی‌میرزاآقا-آقای‌سیدابراهیم‌مدرسی- آقای‌شیخ رضا - منتصرالسلطان- وحیدالملك- تربیت-اردبیلی ارباب کیخسرو - وکیل‌الرعایا- ذکاء الملك -میرزا داودخان-ابوالقاسم‌میرزا-لسان‌الحکماء -صدیق - حضرت - آقا محمد - فهیم الملك - نیرالسلطان - آقای شیخ اسمعیل هشترودی - آقا سید جلیل - نواب آقای شیخ ابراهیم زنجانی مساوات-سلیمان میرزا - آقای شیخ علی - دکترعلی‌خان - آقای میرزا احمد.

کسانیکه رد کردند:

معاضد الملك • حاجی میرزا رضا خان • افتخار الواعظین • ادیب التجار • میرزا مرتضی قلیخان دکتر اسماعیل خان • عزالملك • حاجی آقا • اسدالله خان‌کردستانی • دهخدا • وکیل‌التجار عزالممالك• دکتر امیر خان • قشقائی • حاجی مصدق الملك • اسدالله میرزا • ناصر الاسلام • معززالملك • آقا شیخعلی خراسانی.

باکثریت تصویب‌شد

در خصوص ماده ۸ نیز کمیسیون عین ماده راپورت را پیشنهاد کرده‌بود ماده ۸ راپورت‌سابق از قرار ذیل قرائت‌شد

ماده ۸ـ اگر یکی ازشرکاء فوق یاوراث آنها قبول تبعیت خارجه بنماید حق شرکت در امتیاز از او سلب خواهد شد پس ازقدری مذاکره آقایان عزالملك • آقای شیخ ابراهیم زنجانی • فهیم الملك محمد هاشم میرزا هر یك اصلاحی پیشنهاد کردند تمام آنها بامادهٔ مزبور ثانیاً رجوع شد بکمیسیون که تجدید نظری شده ثانیاً پیشنهاد بشود در خصوص پیشنهاد آقای میرزا اسدالله خان در یك قسمت آن راجع بفرستادن یك نفر مفتش رسمی با مصارف صاحبان امتیاز که اشیاء عتیقه وسایر موادی که خارج ازامتیازاست ضبط نماید کمیسیون اظهار کرده بود که باحضور وزیر فواید عامه این پیشنهاد مطرح گردید درخصوص مفتش وزیر اظهار نمودند کلیه معادن و امتیازات باید ازطرف دولت مفتش داشته باشد وظیفه وزارت فوائد عامه این است که حکماً مفتش بفرستد در موقع عمل وچون قانون معادن عنقریب بمجلس پیشنهاد می شود و رفع این علل خواهد شد ولی کمیسیون تصویب کرده بود بواسطه اینکه هنوز قانون معادن بمجلس نیامده است خوبست یك ماده تفتیش امتیازات ازمجلس بگذرد

پس ازمذاکرات لازمه براپورت کمیسیون رای گرفته شد تصویب نشد پس ازآن عین پیشنهاد آقای میرزا اسدالله خان قرائت شده پس از جزئی اصلاح بطوریکه عیناً درج می شود رجوع شد به کمیسیون (یك نفر مفتش رسمی بامصارف صاحبان امتیاز از طرف دولت گماشته می شود که اشیاء عتیقه وسایر موادیکه خارج از امتیاز است ضبط شود در قسمت دیگران راجع بضبط اشیاء عتیقه وجواهراتی که کشف میشوددر کمیسیون با کثریت آراء و تصویب وزیر فواید عامه تصویب گردیده بود ماده ذیل بامتیاز نامه ملحق میشود •

ماده ۱۱ـ هرگاه درعملیات اراضی اشیاء عتیقه و جواهرات کشف شود بموجب لایحه عتیقات که وزیر فوائد عامه پیشنهاد مجلس نموده رفتار خواهد شد •

در اینباب مذاکره بسیار شده مقداری هم اصلاحات درعبارت این ماده گردیده بالاخره آقای منتصر السلطان ماده ۳ امتیازنامه را قرائت نمود معلوم شد در اینخصوص یکمرتبه مجلس رأی داده است •

پس از آن اظهار شد دیگر اینماده زیادی است و باید حذف شود •

رئیس — در حذف این ماده بقیام وقعود واخذ رأی نموده با کثریت تصویب شد •

درباب سه فقره پیشنهاد ـ حاجی عزا لممالك و حاجی فاتح الملك ـ و وکیل التجار راجع باسباب کارخانجات وابنیه و احداث طلاشوئی ومعادن کمیسیون بعداز مطرح نمودن آنها ماده ذیل را تصویب کرده بود که بامتیاز الحاق شود •

ماده ۱۲ اشیاء واموال غیرمنقوله ازهر قبیل بعداز انقضای مدت امتیاز متعلق بدولت خواهد بود دراین خصوص با جزئی مذاکره رأی گرفته شد با کثریت تصویب گردید •

بعد چون صاحبان امتیاز تقاضا نموده بودند که بعداز انقضای مدت امتیاز در صورت تساوی شروط اولویت داشته باشند کمیسیون ماده ذیل را نیز اضافه کرده بود ماده ۳ پس ازانقضاء مدت امتیاز باتساوی شروط حق تقدم باصاحبان این امتیاز خواهد بود در این ماده نیز اخذ رأی شده با کثریت تصویب شد •

رئیس — موضوع مذاکرات روز پنجشنبه در خصوص راه مشهد سروبار فروش رأی آخری در خصوص استقراض داخلی ـ قانون ثبت اسناد •

حسنعلیخان — چندی قبل کمیسیون ۱۸ نفری از مجلس انتخاب شدند بروند ببعضی امور رسیدگی نمایند از آن جمله بنده بودم و یك هیئت ۱۰ نفری انتخاب شد که بروند در وزارت عدلیه و مناقشاتی بین مردم ورؤسای عدلیه شده بود رسیدگی کرده راپورت بدهند یك هیئتی برای انتخاب نان شدند از آنها متشکریم که نتیجه اقدامات خودشان را اظهار کردند و نتیجه مطلوبه هم حاصل شد ولی بنده که یکی از اجزای کمیسیون ۱۸ نفری هستم عرض میکنم که این هیئتی که برای عدلیه معین شده اند چه نتیجه گرفتند و چرا راپورت نمیآورند •

اسدالله میرزا — آقای حسنعلیخان معلوم میشود که خیلی عجله دارند در امور بنده خیلی مایل بودم که ایشان داخل باشند و به بینند کارچه قسم دشوار است یکهیئتی راشما معین کردید برای اصلاح کارعظیمی که تمام شهر درغلیان اینکار بودند و این هیئت از آنساعتیکه آنجا نشسته اند بنده که یکی ازآنها هستم شهادت میطلبم از آن اشخاصی که در آنجا حاضر شدند و دیدند کار تاچه اندازه زیاد و دشواراست و از این هیئت گذشته از آن اشخاصیکه گاهی معاذیر مشروعه داشته اند یك عده رفتند یعنی استعفادادند در این خصوص بمجلس اطلاع داده شد گفته شد فردا بجای آنها انتخاب میکنیم وابداً اقدامی نشده یك بدبختی من همین است که در هر کمیسیونی که انتخاب میشوم هنوز نتیجه مطلوبه را حاصل نه نموده یك اعتراضاتی میشود که بکلی بنده ازاقدامات خودم سست میشوم در صورتیکه اگر یك مقداری صبر نمایند شاید بنده تمام اقدامات را در اینجا اظهار بدارم حتی دوسیه واندیکاتر این کار را بیاورم وباقایان ارائه بدهم که آقایان تصدیق کنند آن وقت اگر اعتراضی در نظر مبارك شان هست معلوم خواهد شد که اقدامات این هیئت چه بوده •

آقامیرزا احمد .راپورت کمیسیون محاسبات در خصوص بودجه مجلس مدتی است آمده وطبع و توزیع شده است تقاضا میکنم در جزو دستور منظور شود •

رئیس- بلی آن هم هست باید در دستور بیاید

حاجی سیدابراهیم - خواستم عرض کنم دو نفر از نمایندگان مدتی است استعفا داده اند و قرار شد عوض آنها انتخاب شود خوبست عوض آنها جزو دستور شود همین طور در خصوص ۲۰ نفری که علمای عتبات معرفی کرده اند وباید پنج نفر از بین آنها منتخب شوند ولی خوبست لایحه علماء قبلا طبع وتوزیع شود که وکلا مسبوق شوند

محمدهاشم میرزا — بنده میخواستم عرض کنم که زودتر این مطلب ازمجلس بگذرد وهمین طور که آقای حاج سید ابراهیم فرمودند چون ما تمام این اشخاص را نمیشناسیم خوبست لایحه علماء قبلا طبع وتوزیع شود •

رئیس-روز پنجشنبه درابتدا یك مجلس خصوصی خواهد بود که دراین خصوص مذاکره کرده در مجلس علنی رأی بگیریم •

فهیم الملك- آقای حسنعلیخان که فرمودند راپورت خودشان را کمیسیون عدلیه نداده اند غرض شان اعتراض نه بود میخواستند مجلس اطلاع پیدا کند که آنها چه کردند دیگر آنکه ٤ نفر عضو کمیسیون قوانین مالیه کسراست وسه چهار نفر دیگر برای اعضا سایر کمیسیونها لازم است انتخاب شود خوبست آنها را هم بفرمایند درجلسه آتیه انتخاب نمایند مخصوصاً کمیسیون قوانین مالیه که بواسطه کسر اعضا نمی تواند کار کند و قانون محاسبات عمومی که بآنجا رجوع شد وهم چنین قانون دیوان محاسبات همین طور مانده است •

افتخارالواعظین — قانون تشکیلات مدتی است از کمیسیون آمده است بنده گمان میکنم تاآن از مجلس نگذرد عدلیه های مملکت مامنظم نخواهد شد هم اگر ممکن است جز ودستور بیاورند •

سلیمان میرزا ـ همانطور که فرمودند از کمیسیون ۱۸ نفری یك عده برای عدلیه و یك عده برای نان معین شد و آن عده هم بطوریکه خاطر آقایان مسبوق است اقدامات خود را کردند و امروز هم قرار بود از بلدیه اعلان شود که نان را یك قران بفروشند نمیدانم اعلان کردند یا خیر؟ و در خصوص آب هم قرار بود ترتیبی داده شود ولی اینکه اینجا آمده ام [محل نطق] برای این است یك مطلبی را سئوال نمایم ببینم از وظایف این عده که برای نان معین شده اند هست یاخارج از وظیفه آنها است چون در موضوع نان سه قسم مداخله داشتند که گندم وارد کنند یکی آقای وکیل الرعا یکی شرکت متفقه ـ یکی خباز ها که هر کدام ازآنها باندازهٔ که توانستند گندم وارد کردند و یك نوشته هم گرفتند که خسارت آنها را دولت بدهد و مبلغی هم از دولت پول گرفته اند میخواستم از مجلس سئوال نمایم که آیا ازوظیفه این عده است که داخل این حساب شوند اگراین اجازه را میدهید چون فردا از کمیسیون ۱۸ نفری شعبه نان را دعوت کرده اند که در وزارت داخله این عمل تصفیه شود که بدانند وفردا بروند واگر اجازه نمی دهند دیگر این عده کاری ندارند وازاین ساعت این کمیسیون منحل ومنفصل خواهد بود •

رئیس ـ در این مسئله باید روز پنجشنبه یادآوری نمایند که مطرح شود رای گرفته شود حالا نمی شود رای گرفت •

کاشف — اولا در خصوص عدلیه بنده با شاهزده اسدالله میرزا همراهم و آن مسئله هم که راجع بمجلس خصوصی اظهار شد که بدو نفر از طرف مجلس اجازه داده شود که داخل ما بشوند و در خصوص عریضه اجزای تلگرافخانه خوب است جوابی داده شود که این خارج از وظیفه مجلس است و ربطی بما ندارد برای اینکه تکلیف آنها معین شود •

رئیس - در خصوص عدلیه باید راپورت کتبی بدهید که در این خصوص مذاکره شود.

[مجلس یک ربع بعد از ظهر ختم شد]

جلسه ۱۱۰

صورت مشروح روز ۵ شنبه ۲۲ شهر جمادی الاخر ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت قبل از ظهر خصوصی و یک ساعت بظهر مانده در تحت ریاست آقای مستشارالدوله علناً تشکیل شده و صورت مجلس روز سه شنبه را آقای معزز الملک قرائت نمودند.

محمدهاشم میرزا - در اول صورت مجلس نوشته شده بود شاهزاده اسداله میرزا راجع بکمبود اجزاء تلگراف خانه اظهاری کرده بود ایشان اظهاری راکه کرده‌اند در جواب بنده بود دیگر آنکه اسم آقا شیخ محمد نجم آبادی را نوشته بودند وحال آنکه باید آقا شیخ مهدی نوشته شود غلط بوده است (راپورت کمیسیون فوق العاده (۱۸) نفری راکه برای اصلاح ترتیبات عدلیه و امر نان و غیره تشکیل شده بود آقای ذکاءالملک قرائت کردند مشعر براینکه هیئت مزبوره پس از انتخاب منقسم بچند شعبه گردیده شعبه از آن مأمور تسویه عمل نان و آب وارزانی شهر شدند در موقع سختی نان اهتمامات کافیه در تهیه گندم نموده و اینک مشغول ترتیب صحیحی می‌باشند که در آتیه دچار این سختی ها و بحرانهای نان نشوند همچنین برای آب والبته شعبه مزبوره راپورت مفصل اعمال خود را تقدیم کرده و میکند شعبه دیگر عبارت از ده نفر بودند رسیدگی بمواد شکایات مردم از احکام محاکم و تصفیه امور عدلیه گردیده ومتجاوز از چهل روز است درعمارت سرچشمه مشغول رسیدگی شده پس از اظهار شکایات بسیار و دقت های لازمه شعبه شکایت شاکیان را تحت چند عنوان تجزیه نموده بود (۱) شکایات بیجا که از طرف اشخاص است که در محاکم محکوم شده‌اند و بتصور اینکه به غلط یا بغرض محکوم شده انشکایت کرده‌اند وشعبه پس از تحقیق معلوم نموده بود که شکایت آنها محل نداشته است (۲) شکایات از تعویق فوق العاده درمحاکمات وقطع دعوی چنانکه برای قطع بعضی از امور چندین ماه مدعیین بلا تکلیف وسرگردان می‌مانند شعبه این شکایات را قابل توجه دانسته بواسطه عللی که درضمن راپورت ذکر نموده بود تمام اعتراض را برعدلیه واردنمی دانست وچون علت عمده راتراکم مسائل عقب مانده میدانست این قسم چاره جوئی کرده بود که یک یا دو محکمه فوق العاده موقتی دایر برختم مسائل عقب مانده معین گردیده ونیز برعده محاکم بدایت بقدر مقدور بیفزایند (۳) شکایت ازعدم اجرای احکام صادره ازمحاکم شعبه چون علت رامداخله وتوسط متنفذین وتوقیف غیر قانونی وزارت عدلیه بعضی از احکام را دراجرا میدانست برای اصلاح امراجراء اینطور اظهار عقیده کرده بود که اولا دولت با کمال قدرت جلوگیری ازنفوذ ومداخله غیر قانونی متنفذین نموده و احکام صادره از محاکم را بموقع اجرا گذارد ثانیاً اموراجرائیهٔ عدلیه را واگذار بشخص مجرب وکار آزموده نمایند رابعاً شکایات ازاحکام رؤسای محاکم دراین موضوع عقیده شعبه بر این بود که بعضی از رؤسای شعب ولو اینکه با تحقیقات فعلی نمیتوان آنها را مقصر یا خائن خواند ولی ابداً صلاحیت مقام عالی قضاوت را ندارند واسامی آنها با دلائل موجه بوزارت عدلیه داده خواهد شد خامساً شکایات ازاداره تفتیش و مدعی العمومی است دراین ماده چون تحقیقات شعبه ناتمام بود اظهار عقیده نکرده ولی اظهار نموده بود که نظم وترتیب وصحت امور عدلیه منوط است بصحت این دواداره سادساً شکایات کسان وبستگان اشخاصیکه بتقصیر کاغذ سازی گرفتار ومحبوسند شعبه این مسئله رابسیار مهم وهمه قسم جالب دقت دانسته پیشنهاد نموده بود که دونفری ازنمایندگان رامنتخب ومأمور نمایند که داخل تحقیقات واستنطاقات مظنونین ومقصرین بکاغذ سازی شده زودتر تکلیف آنها رامعین نمایند درضمن تحقیقات فوق برهیئت معلوم گردیده بود که برای تسهیل امور متظلمین چند فقره تاسیسات جدیده و فوری لازم است اولا تشکیل محکمه تمیز که آخرین مرجع محکومین بوده ودر احکامات صادره ازمحاکم نظارت عدلیه دارد ومادامی که تشکیل نشده این هیئت یاهیئت دیگری ازنمایندگان باید مشغول وظایف این محکمه باشند ثانیاً تأسیس یک اطاق مخصوصی برای دادن اطلاعات اداری به متظلمین وتشخیص مرجع دعاوی. یک فقره اصلاح اساسی دیگری را که شعبه لازم دانسته بود تعیین ومعرفی علماء جامع الشرایط وقابل حکومت شرعیه است تاجلوگیری ازاحکام متناقضه یک محضر یامحاضر مختلفه بشود که حجج اسلام ورؤسای مذهب جعفری که حکام جامع الشرایط را بدولت معرفی نمایند ودر خاتمه مجدداً خاطر نمایندگان را متذکر ساخته بود که مادام که تایک محکمه تمیز بقاعده تشکیل نیافته وجود ومنعقد بودن هیئتی از نمایندگان که قائم مقام آن محکمه باشد اعم از اینکه همین هیئت حالیه یاهیئت دیگر باشد کمال ضرورت رادارد و هرگاه این هیئت بکلی منفصل گردد لامحاله اسباب تجدید شکایات و یاس عامه برضد عدلیه خواهد گردید.

سلیمان میرزا - بنده در کمال خوبی تصدیق می کنم و میگویم اگر موفق بشویم باصلاحاتیکه دراین راپورت نوشته شده است مسلماً عدلیه ماعدلیه صحیحی خواهد بود وکماهوحقه منظم خواهد شد ولی بنده این که اجازه خواستم درباب عدلیه نبود درخصوص نان بود چون درروز گذشته درخصوص شعبه که در کمیسیون ۱۸ نفری برای اصلاح امر نان معین شد عرایضی اظهار کردم که اگر مجلس اجازه بدهد شعبه بحساب گندمهائیکه وارد کرده اند رسیدگی نماید حضرت رئیس فرمودند چون عده کافی نیست این را مجددا روزپنج شنبه مطرح مذاکره خواهیم کرد وحالا اگر اجازه می‌فرمایند عرایض گذشته خودرا تکرار نمایم.

رئیس - بفرمائید.

سلیمان میرزا - ازآن روزی که ما را یعنی ٤ نفر را از شعبه ۱۸ نفری منتخب کردند برای رسیدگی بامر نان چون آن روز امر نان خیلی سخت بود و عموم اهالی دچار یک تنگ نانی شدیدی شده بودند تا تنگی نان بر طرف شد و اسباب گشایش از هر جهت فراهم گردید در آن تنگنا دولت برای اینکه آسایش اهالی را از هرجهت فراهم کند تحمل همه قسم ضرررا کرده وبعجله هرچه تمام‌تر بهر کس که خواست گندم وارد نماید اعتبار داده گندم هائی که علاوه برحساب دولت وارد شد بر سه قسم بود یکی شرکت متفقه که اجازه خواستند گندم از هر طرف بخواهند وارد نمایند و یکی جماعت خبازها بودند که آمدند یک کاغذی از وزارت داخله بگیرند که گندم وارد کنند و از قرار خرواری سیزده تومان بفروشند و یک کاغذی هم گویا از وزارت داخله گرفتند که هرقدر خسارت بر آنها وارد بیاید دولت بعهده بگیرد یکی هم حاجی وکیل الرعایا هستند که مسئول شدند ۲۰۰۰۰ خروار گندم وارد کنند و یک مقدارش هم شاید بعد از اینها وارد شود همینطور سایرین واین کمیسیون که برای رسیدگی امر نان معین شد کاری که کرد این بود که وسائط نقل این گندم را بقدری که میتوانست فراهم کند فراهم کرد که زودتر این گندمها را بطهران برساند که از برای این تنگنا مفید فایده باشد الحمدالله ازآن تنگنا خلاص شدیم و گندم ازهرطرف وارد شد حالا دراینجا دوچیز است که این کمیسیون از مجلس تقاضا میکند یکی اینکه آیا مجلس اجازه میدهد که این شعبه داخل بحساب این سه قسم گندمها ئیکه وارد شده برحسب تقاضائیکه وزارت داخله کرده است نماید یا خیر دیگر اینکه از برای آتیه یک فکری باید بکنیم که هرساله دررمستان برای نان این قسم دچار سختی نشویم زیرا آنهائی که گندم وارد کرده‌اند بقول آنها اگرچه بنده این عدد را میگویم از روی اطلاع نیست ولی از قراری که آنها میگویند مختلف است بعضیها ۶۰ و بعضی‌ها ۷۰ و بعضی‌ها ۹۰ هزار تومان میگویند باید دولت تحمل نماید از برای این تنگی که شده حالا هرسال ببینیم میتوانیم درپای تخت با این کسر عایدات تحمل ۳۰۰ هزار تومان خسارت را بکنیم این امری است غیرممکن پس گمان میکنم باید از امروز در فکر اصلاح نان شد حالا که فصل خرمن است همه قسم اصلاح میتوانیم بکنیم آنچه کمیسیون تحقیق کرده واطلاعات بدست آورده این است که اگر دولت بخواهد خودش متصدی این کار شود و گندم وارد نماید از روی تخمینی که برای خوراک طهران زده شده روزی سیصد خروار که ماهی نه هزار خروار میشود لازم است وباید هشت ماه آن که قریب هفتاد هزار خروار است همیشه در انبار دولتی موجود باشد کمیسیون و بلدیه نظرشان براین است که اول اصلاحی که برای این ترتیب لازم است این است که گندم دیوانی اعم ازآنهائی راکه تسعیر میشد یاآنهائی که تسعیر نمیشد همه را جمع کنند در